

Les primeres civilitzacions

El quadern d'ampliació et porta més enllà de les activitats bàsiques. Aquí t'hi trobaràs amb tasques de recerca, anàlisi de fonts, argumentació crítica i comparacions que demanen pensar com un historiador.

1

Què és una civilització?

1. **Argumenta:** El concepte de «civilització» és discutit per molts historiadors actuals, que el consideren etnocèntric (suggereix que hi ha societats «civilitzades» i altres que no ho són). Defensa, en un text d'unes 10-15 línies, si creus que continua sent útil o si caldria substituir-lo per un altre terme. Posa exemples concrets.

2. **Anàlisi de fonts:** Localitza un mapa actualitzat del Creixent Fèrtil i un mapa de les zones del planeta on van sorgir civilitzacions de manera independent (Mesopotàmia, Egipte, Indus, Xina, Mesoamèrica i Andes). Identifica el patró geogràfic comú i les excepcions. Cita les fonts cartogràfiques.

3. **Recerca:** La hipòtesi clàssica diu «riu → excedents → ciutats → estat». Documenta i exposa breument una hipòtesi alternativa (per exemple, la hipòtesi religiosa de Göbekli Tepe o la importància del comerç a llarga distància) que matisi o qüestioni aquest model. Cita almenys una font acadèmica o de divulgació seriosa.

2

Mesopotàmia: el país entre rius

1. **Anàlisi de fonts:** Llegeix una selecció de tres lleis del codi d'Hammurabi (les pots trobar fàcilment en línia, en traduccions de domini públic). Analitza, per a cada llei: a) el delictes, b) el càstig, c) si depèn de la categoria social de la víctima o el culpable. Conclou amb un paràgraf que valori en quina mesura el codi és «just» segons els nostres criteris actuals.
2. **Argumenta:** Per què la geografia plana i sense fronteres naturals de Mesopotàmia va condicionar tota la seva història política? Compara-ho amb un altre territori històric que també hagi patit invasions reiterades. Redacta un text argumentatiu de 12-15 línies.
3. **Recerca:** Investiga la figura d'Assurbanipal i la seva biblioteca a Nínive. Per què la considerem la primera gran biblioteca de la història? Quina importància va tenir el seu redescobriments al segle XIX (Layard, Smith) per al coneixement actual de Mesopotàmia (per exemple, per a la recuperació del Poema de Gilgameix)? Cita fonts.

3

Egipte, un do del Nil

1. **Anàlisi de fonts:** Heròdot, l'autor de la cèlebre frase «Egipte és un do del Nil», va viure a Egipte cap al segle V aC, és a dir, milers d'anys després de la unificació del país. Busca el fragment original de les seves *Històries* on apareix aquesta idea i avalua: quins aspectes són observació directa i quins són interpretació o opinió? Com l'utilitzem com a font els historiadors actuals?

2. **Recerca:** Compara la cronologia faraònica «alta» i «baixa» (les dues principals propostes de datació de l'Egipte antic). Per què hi ha discussió cronològica? Quines fonts utilitzen els egiptòlegs per datar (llistes reials, eclipsis, dendrocronologia, carboni 14)? Cita almenys una font.

3. **Argumenta:** Per què la durada extraordinària de la civilització egípcia (més de 3.000 anys) constitueix un cas únic a la història? Argumenta amb factors geogràfics, polítics i culturals. Compara la durada amb la d'altres civilitzacions o estats que coneguis (Roma, Bizanci, Xina imperial).

4

Societat, religió i el més enllà

1. **Anàlisi de fonts:** Busca una imatge del judici d'Osiris al *Llibre dels Morts* (el paper d'Hunefer, per exemple). Identifica-hi i descriu els elements següents: la balança, la ploma de Maat, Anubis, Thot, Ammit (el monstre devorador) i Osiris. Comenta què ens diu aquesta imatge sobre la concepció egípcia del bé i del mal.

2. **Recerca:** Investiga la figura d'Hatxepsut. Per què va haver de representar-se amb atributs masculins (barba postissa, vestits de faraó)? Què ens diu això de la relació entre poder i gènere a l'antic Egipte? Per què, després de la seva mort, el seu successor Tutmosis III va intentar esborrar-ne el nom dels monuments? Cita fonts.

3. **Reflexió:** La momificació era caríssima i només accessible per als rics. Reflexiona, en un text de 15 línies, sobre el paral·lelisme amb les diferències actuals davant la mort (cementiris, sepelis, criopreservació). En quina mesura la societat continua expressant la jerarquia social fins i tot en la manera de morir? Posa exemples concrets.

5

Piràmides, temples i jeroglífics

1. **Recerca:** Documenta tres hipòtesis sobre com es van construir les piràmides de Gizeh (rampes externes en zig-zag, rampes internes de Houdin, ús de palanques i molls...). Per a cadascuna, exposa qui l'ha proposat, en què es basa i quines són les seves limitacions. Conclou amb la teva valoració. Cita fonts.

2. **Anàlisi de fonts:** Compara la *Paleta de Narmer* (Imperi Antic) amb un fresc o relleu del període d'Amarna (regnat d'Akhenaton). Identifica trencaments evidents de la llei de la frontalitat i de les normes clàssiques. Per què va ser tan revolucionari l'art amarnià? Per què, després, es va tornar a la norma?

3. **Argumenta:** Champollion va trigar més de 20 anys a desxifrar els jeroglífics a partir de la pedra de Rosetta. Compara aquest procés amb el desxiframent del lineal B (Ventris, 1952) o amb l'intent encara obert del desxiframent de l'escriptura de la civilització de l'Indus. Què ens diu això sobre el paper de la *tradició viva* en el coneixement del passat? Redacta un text de 12-15 línies.

6

Altres civilitzacions

1. **Recerca:** Investiga la civilització de l'Indus: per què la considerem una de les més pacífiques del seu temps (manca d'armes monumentals, absència de palaus reials evidents)? Quina hipòtesi explica la seva desaparició cap al 1500 aC? Cita fonts arqueològiques o de divulgació científica recents.

2. **Anàlisi de fonts:** L'alfabet fenici és l'avantpassat del nostre alfabet llatí (a través del grec). Compara visualment l'alfabet fenici, el grec arcaic i l'alfabet llatí. Identifica almenys cinc lletres on es vegi clarament la filiació. Reflexiona sobre per què la invenció d'un alfabet de pocs signes va canviar profundament la difusió de la lectura i l'escriptura respecte dels jeroglífics o el cuneïforme.

3. **Reflexió:** Tria un llegat de les primeres civilitzacions (la mesura del temps, l'estat, l'escriptura, les lleis públiques, el monoteisme...) i argumenta, en un text de 15-20 línies, com seria la teva vida si aquell llegat no existís. Cita exemples concrets de la teva vida quotidiana.